

Steun elkaar!

Rapport

DE IMPACT VAN DE CORONACRISIS OP DE ARMOEDE IN NEDERLAND

Een vervolgonderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis op het huidige hulpaanbod van lokale organisaties en de verwachtingen voor de nabije toekomst.

Rosmalen, december 2020

INHOUDSOPGAVE

	VOORWOORD	4
	SAMENVATTING	5
1.	INLEIDING	8
	1.1 Armoede in Nederland	8
	1.2 Publicaties over armoede in relatie tot de coronacrisis	8
	1.3 Doelstelling en belang onderzoek Armoedefonds	9
	1.4 Dataverzameling onderzoek Armoedefonds	10
2.	RESULTATEN MATE VAN TOENAME HULPVRAGEN SINDE CORONACRISIS	13
	2.1 Aantal hulpvragen	13
	2.2 Aard van de veranderingen in hulpvragen	15
3.	RESULTATEN MATE VAN KRACHT BIJ LOKALE HULPORGANISATIES	19
	3.1 Opening lokale hulporganisaties	19
	3.2 Financiële kracht lokale hulporganisaties	20
4.	RESULTATEN MATE VAN TOENAME HULPVRAGEN NABIJE TOEKOMST	22
	4.1 Aantal hulpvragen nabije toekomst	22
	4.2 Benodigde extra middelen	23
5.	VERWACHTINGEN NIEUWE HULPBEHOEVENDE GROEP	26
6.	CONCLUSIE	27
7.	LITERATUURLIJST	30

VOORWOORD

De coronacrisis maakt armoede in Nederland meer zichtbaar. Waar voor de crisis al rond de 1 miljoen mensen in armoede leefden, neemt het aantal nu verder toe. Een nieuwe groep Nederlanders zit door de coronacrisis met schulden. Veel mensen zijn bezorgd over hun financiële situatie. Het maakt armoede voor velen minder ver van het bed.

De opleving van het coronavirus en de huidige maatregelen hebben opnieuw flinke gevolgen voor de economie. Het kabinet stelt via haar steunpakket geld beschikbaar voor organisaties en ondernemers die hard geraakt worden door de maatregelen. Maar hoe lang kan de overheid dit nog opvangen? Wat gebeurt er als de steun zal worden afgebouwd of beëindigd? Hoe kunnen overheid en armoedebestrijders hierin optimaal samenwerken?

Het Armoedefonds helpt dagelijks lokale hulporganisaties in heel Nederland. Hierdoor is een groot netwerk opgebouwd van organisaties die allen eenzelfde doel hebben: armoede in Nederland een halt toeroepen. Stichting Armoedefonds wil de waardevolle signalen die zij ontvangt, graag gebruiken om samen met andere partijen de hulpverlening te optimaliseren en gericht in te spelen op de behoeften die er zijn.

Stichting Armoedefonds is in 2013 opgericht met als doel het bestrijden en verzachten van (de gevolgen van) armoede, door het financieel en in natura ondersteunen van honderden lokale organisaties die actief zijn op het gebied van armoedebestrijding in Nederland. Stichting Armoedefonds gelooft in een maatschappij waarin mensen elkaar steunen en waarin we zorgen voor onze medemens.

In het voorjaar onderzocht het Armoedefonds onder haar beneficianten de gevolgen van de coronacrisis. Om de gevolgen van de coronacrisis op de armoede in Nederland in beeld te brengen, hebben wij in november een tweede onderzoek gedaan onder 1.056 bij ons bekende lokale hulporganisaties. Wij danken hen hartelijk voor de belangeloze medewerking, waardoor het mogelijk is om inzichten te krijgen. Inzichten waar we met elkaar de ogen niet voor mogen sluiten.

Klaas Dijkstra

Voorzitter Stichting Armoedefonds

SAMENVATTING

Armoede in Nederland bestaat. Veel Nederlanders die met financiële problemen kampen, zijn afhankelijk van de hulp van lokale armoedebestrijdingsorganisaties. Sinds eind februari 2020 heeft Nederland te maken met het coronavirus. Dit virus heeft effect op alle facetten van de samenleving, op het sociale vlak maar vooral ook financieel. De mensen die het in Nederland zwaar hadden, voelen deze crisis nu extra hard.

Twee keer per jaar bevroegd het Armoedefonds lokale hulporganisaties met haar periodieke onderzoek naar de stand van zaken. In dit onderzoek, een vervolg op het onderzoek in het voorjaar, staan de gevolgen van de coronacrisis op armoede in Nederland centraal. Veel armoede initiatieven worden lokaal ontplooid, waar de hulp nodig is en de mensen elkaar kennen. Stichting Armoedefonds ziet dat de coronacrisis veel impact heeft op het dagelijkse werk van de lokale hulporganisaties in Nederland. Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te verkrijgen in hoeverre de lokale hulporganisaties momenteel hulp kunnen bieden aan de mensen in armoede en hoe het werk zich ontwikkelt in de nabije toekomst wanneer een eventuele toestroom van mensen in armoede dreigt. Bij het bereiken van deze doelstelling krijgt men een scherpere blik op de mate waarin lokale hulporganisaties voldoende middelen hebben om de mensen in armoede te helpen, nu en in de toekomst, en wat er nodig is om er samen voor te zorgen dat de kwetsbare mensen in onze samenleving niet nog verder in de financiële problemen komen.

De volgende vraagstellingen worden in dit onderzoek beantwoord:

- 1.** In hoeverre stijgt of daalt het aantal hulpvragen bij lokale hulporganisaties sinds de coronacrisis?
- 2.** In hoeverre zijn de lokale hulporganisaties op dit moment financieel sterk om aan de behoefte te voldoen?
- 3.** In hoeverre verwachten lokale hulporganisaties dat de hulpvraag de komende maanden gaat stijgen?
- 4.** Welke nieuwe behoeftige doelgroep verwachten de lokale hulporganisaties in beeld te krijgen?

Voor dit onderzoek is begin november 2020 een online vragenlijst verstuurd naar 1.056 lokale hulporganisaties die de armoede in Nederland bestrijden, waarvan 362 organisaties de vragenlijst ingevuld hebben. Deze organisaties zijn verschillend in grootte, bieden allerlei soorten hulp aan en zijn geografisch verspreid over Nederland. Na het kwantitatieve onderzoek is met 15 organisaties telefonisch contact opgenomen met het doel de gegeven antwoorden te onderbouwen.

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat 46% van de lokale hulporganisaties sinds de coronacrisis een stijging in hulpvragen van particulieren ervaart (gemiddelde stijging 26%). Daarbij geeft 16% aan dat zij een daling ervaart (gemiddelde daling 35%). Organisaties kunnen vanwege de coronacrisis niet altijd de hulp bieden die nodig is, ook omdat minder mensen zich melden. Dat betekent dat 62% van de lokale hulporganisaties te maken heeft gekregen met een grote verandering voor zijn organisatie. Een verandering die van invloed is op mankracht, hulpmiddelen en financiën binnen de organisatie. Wanneer we kijken naar de lokale hulporganisaties wordt door 39% van de organisaties aangegeven dat zij zich (nog) redden met eigen middelen. Van de organisaties geeft 30% aan zich redelijk te kunnen redden, maar ze moeten wel hun reserves aanspreken en 36% van de organisaties geeft aan zich te redden met hulp van derden. Het voortbestaan van 3% van de lokale hulporganisaties staat op het spel ^[1]. Daarbij geeft 44% van de lokale hulporganisaties aan dat zij normaal geopend zijn om hun werk uit voeren, 53% is vanwege de coronamaatregelen gedeeltelijk werkzaam en 2% is gesloten.

Voor de nabije toekomst verwacht 82% van de lokale hulporganisaties een stijging in hulpvragen. Vooral de groep ZZP'ers wordt gezien als een nieuwe doelgroep. Om aan de verwachte hulpvraag te kunnen voldoen, hebben de organisaties vroeg of laat extra financiële middelen nodig. Wanneer de coronacrisis op de huidige manier t/m 1 april voortduurt, komt dit landelijk gemiddeld neer op 16.000 euro per organisatie. Wanneer de coronacrisis t/m 1 oktober 2021 voortduurt, komt dit landelijk gemiddeld neer op 26.000 euro. Dat betekent dat er tot april landelijk een bedrag van 17 miljoen euro noodzakelijk is om de gevolgen van de coronacrisis op de armoede in Nederland te minimaliseren en bijna 28 miljoen euro t/m oktober 2021.

AANBEVELING

De lokale hulporganisaties die hebben meegewerkt aan dit onderzoek hebben een gezamenlijk doel. Het bestrijden en verzachten van de gevolgen van armoede in Nederland. Lokale hulporganisaties en hun vrijwilligers hebben een ontzettend belangrijke rol: het opvangen en ondersteunen van mensen die niet langer het hoofd boven water kunnen houden. Zij zijn een vangnet en hulpboei. En deze organisaties staan onder druk. Kunnen zij de verwachte stroom aan hulpvragen wel opvangen? Zijn er voldoende vrijwilligers die hulp kunnen bieden? Durven mensen hulp te vragen en zo ja, weten ze de weg te vinden? Organisaties die mensen helpen die tussen wal en schip vallen zijn ontzettend waardevol en helpen mensen die anders echt nergens terecht kunnen.

De overheid, gemeenten, lokale hulporganisaties en alle Nederlandse burgers dienen vooruit te kijken en zich voor te bereiden op de verwachte stroom van hulpvragen die in de nabije toekomst komen gaat. Lokale hulporganisaties die nu al moeilijkheden

[1] Antwoordcategorieën van deze vraag sluiten elkaar niet uit.

ervaren, adviseren we om tijdig een plan te maken en contact te zoeken met externe partijen. Ook dient er meer aandacht te gaan naar de signaleringsfunctie die lokale hulporganisaties hebben. Hulpverleners die met mensen spreken, maar vooral ook bij mensen thuis komen, zien en horen ontzettend veel. Doordat veel huisbezoeken in deze tijd geen doorgang vinden, worden er veel minder problemen gesignaleerd. Er moet een manier gevonden worden om huisbezoeken weer te laten plaatsvinden rekening houdend met de coronamaatregelen, protocollen, richtlijnen en mankracht.

Dit is het moment om samen het taboe op armoede te doorbreken, door met elkaar te praten over moeilijke financiële situaties en door naar elkaar om te kijken zodat de medemens de noodzakelijke hulp krijgt die hij of zij verdient.

1. INLEIDING

1.1 ARMOEDE IN NEDERLAND

Hoewel Nederland tot de rijkste landen van Europa behoort, komt ook in Nederland armoede voor. In 2018 moesten 584.000 van de bijna 7,4 miljoen huishoudens rondkomen van een laag inkomen en leefden ruim 264.000 minderjarige kinderen in een huishouden met een inkomen onder de lage-inkomensgrens. **(CBS, Armoede en sociale uitsluiting 2019).**

Er is in Nederland veel 'stille' armoede. Het is vaak niet zichtbaar dat mensen hun huur niet kunnen betalen of kinderen zonder ontbijt het huis verlaten. Of personen die zorg mijden uit angst voor hoge kosten die zij zich niet kunnen permitteren.

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat eenoudergezinnen, mensen met een niet-westerse achtergrond, bijstandsontvangers en alleenstaanden onder de 65 jaar een grote kans op ernstige armoede hebben. De armoede uit zich onder meer in (zeer) beperkte financiële middelen, sociale uitsluiting, gezondheidsproblematiek en beperkte toegang tot onderwijs **(SCP, Armoede in kaart 2019; CBS, Armoede en sociale uitsluiting 2019).**

1.2 PUBLICATIES OVER ARMOEDE IN RELATIE TOT DE CORONACRISIS

De Nederlandse Schuldhulproute (NSR) ziet het aantal hulpvragen bij geldproblemen steeds meer stijgen. Volgens de NSR komt dit deels door de coronacrisis. Sinds januari 2020 hebben al ruim 100.000 mensen hulp gezocht via de test op Geldfit.nl. In 2019 ging het om 54.000 mensen over dezelfde periode; dit aantal is dus bijna verdubbeld. Deze test biedt iemand gepaste hulp om zijn of haar geldzaken op orde te krijgen of te houden. De gevolgen van de coronacrisis zijn zichtbaar. Ruim 1 op de 5 huishoudens heeft momenteel moeite om rekeningen te betalen. In grote steden als Amsterdam, Utrecht of Den Haag loopt dit zelfs op naar ruim 1 op de 3 mensen. De verwachting is dat dit aantal de komende tijd gaat stijgen. Het is daarom belangrijk dat mensen op tijd hulp zoeken als ze te maken hebben met geldproblemen. **(NSR, persbericht 25 augustus 2020).**

Sinds eind februari 2020 heeft Nederland te maken met het Covid-19-virus. De COVID-19-pandemie zorgt voor meer armoede over de hele wereld. Ook in Europa is er steeds meer vraag naar voedselhulp. Een opvallend feit is dat er "nieuwe armen" bijkomen door COVID-19. **(Verenigde Naties, persbericht 16 oktober 2020).**

Het aantal banen in Nederland is tijdens de coronapandemie met 125.000 afgenomen. Dat komt neer op een afname van 1,5 procent in de periode tussen februari en juli maakte het UWV onlangs bekend. De horeca en zakelijke dienstverlening behoren tot

de zwaarst getroffen sectoren. Het UWV verwacht dat in de komende periode meer banen zullen verdwijnen en het aantal uitkeringen zal oplopen. De instantie verwacht dit vanwege de tweede coronagolf en de extra coronamaatregelen die het kabinet heeft getroffen. **(UWV, rapport 10 november 2020).**

Uit het bericht van NVVK blijkt dat het totaal aantal mensen dat op dit moment hulp zoekt, onveranderd laag blijft. Dat komt enerzijds door de sociale coronamaatregelen, anderzijds door het steunpakket van de overheid dat nu nog veel problemen voorkomt. Ook zijn schuldeisers in veel gevallen nog steeds coulant vanwege de extreme situatie waar getroffen ondernemers mee te maken hebben. De nieuwe klanten die zich melden, hebben vaak vragen over gemeentelijke inkomensregelingen en over de omgang met betalingsachterstanden. Uit het onderzoek blijkt ook dat de ruim 300 ondervraagde schuldhulpverleners moeite ervaren om in coronatijd juist de meest kwetsbare mensen (laaggeletterden, licht verstandelijk beperkten) goed te helpen. De RIVM-gedragsregels beperken face-to-face contacten. Ruim driekwart van de ondervraagde schuldhulpverleners zegt daardoor bepaalde klantgroepen moeilijker te kunnen ondersteunen. Het vaakst noemen ze huishoudens met meervoudige problematiek, huishoudens met een migratieachtergrond en ouderen. Jongeren en zzp'ers volgen op geruime afstand, net als mkb'ers en mensen met een baan. "Vooral digibeten, laaggeletterden en mensen die de taal niet machtig zijn hebben last van de huidige situatie waarin meestal online hulp verleend wordt", aldus de onderzoekers. **(NVVK, persbericht 3 december 2020).**

1.3 DOELSTELLING EN BELANG ONDERZOEK ARMOEDEFONDS

Stichting Armoedefonds ziet dat de coronacrisis veel impact heeft op het dagelijkse werk van de lokale hulporganisaties in Nederland. Het doel van het onderzoek is om meer inzicht te verkrijgen in hoeverre de lokale hulporganisaties momenteel hulp kunnen bieden aan de mensen in armoede en hoe zich dit verhoudt tot de nabije toekomst wanneer een eventuele toestroom dreigt. Bij het bereiken van deze doelstelling krijgt men een verbeterde blik in hoeverre lokale hulporganisatie voldoende middelen hebben om de mensen in armoede te helpen en wat er nodig is om er samen voor te zorgen dat de kwetsbare mensen in onze samenleving niet nog verder in de financiële problemen komen.

Naar aanleiding van bovenstaande worden de volgende vragen beantwoord:

- 1.** In hoeverre stijgt het aantal hulpvragen bij lokale hulporganisaties sinds de coronacrisis?
- 2.** In hoeverre zijn de lokale hulporganisaties op dit moment financieel sterk om aan de behoefte te voldoen?
- 3.** In hoeverre verwachten lokale hulporganisaties dat de hulpvraag de komende maanden gaat stijgen?
- 4.** Welke nieuwe behoeftige doelgroep verwachten de lokale hulporganisaties in beeld te krijgen?

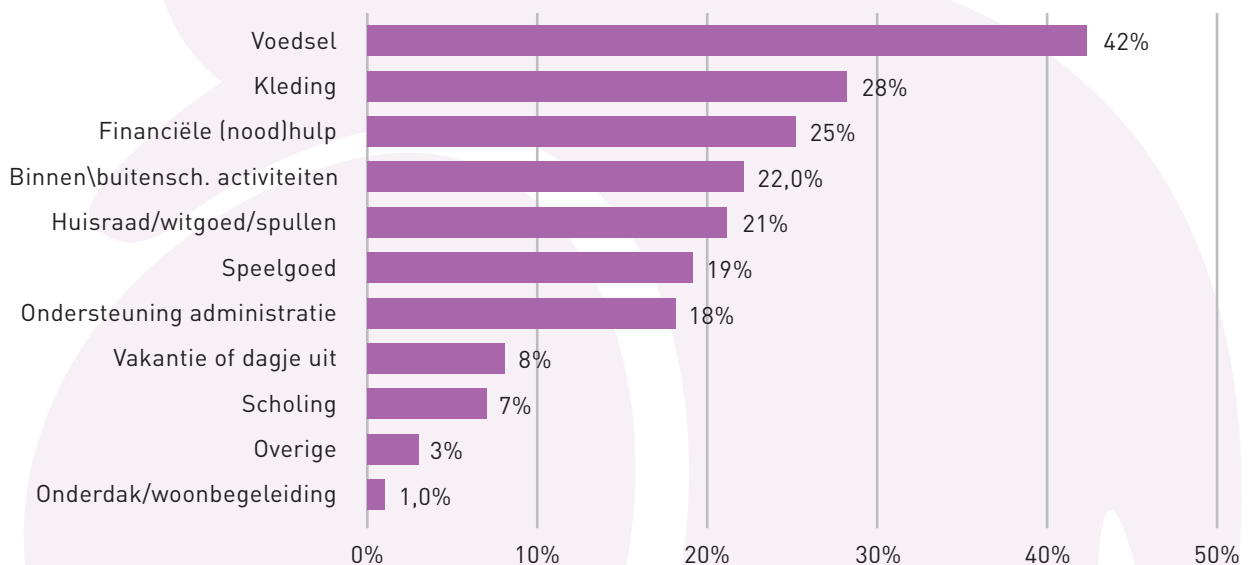
1.4 DATAVERZAMELING ONDERZOEK ARMOEDEFONDS

De data voor het onderzoek zijn gerealiseerd middels een kwantitatief en vervolgens een kwalitatief onderzoek voor de verdieping, in november 2020.

Kwantitatief

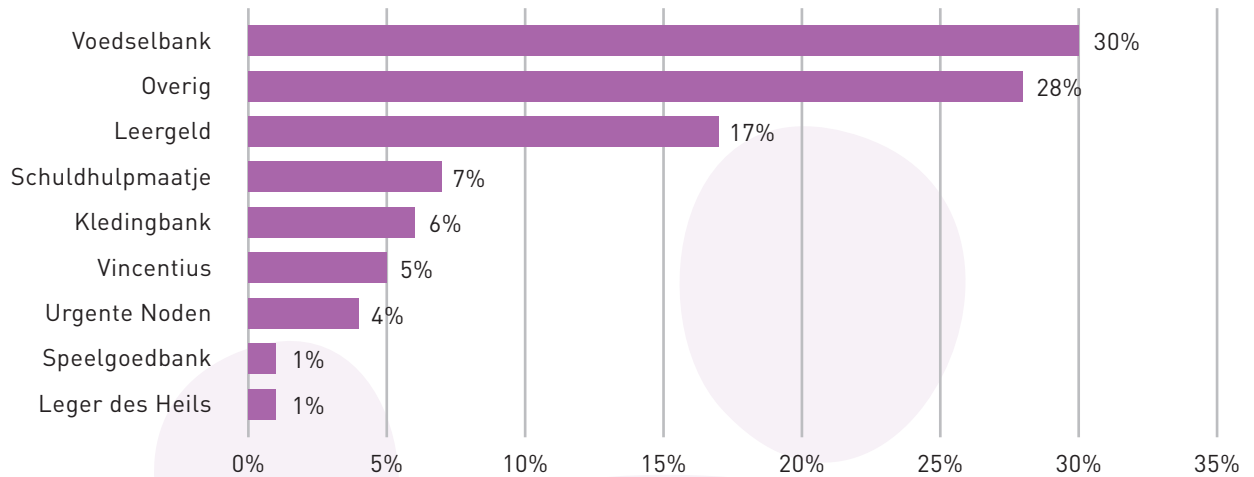
Allereerst is een vragenlijst opgesteld bestaande uit 28 vragen. Deze vragenlijst is digitaal verstuurd naar 1.056 lokale hulporganisaties. Om zo representatief mogelijk te zijn met betrekking tot de onderzoeksvragen, zijn lokale hulporganisaties van allerlei aard uitgenodigd om de vragenlijst in te vullen. Deze lokale hulporganisaties zijn verspreid over geheel Nederland en van verschillende grootte. Van de 1.056 lokale hulporganisaties hebben 362 personen de vragenlijst ingevuld. Hierbij is gezorgd dat maximaal 1 persoon per organisatie de vragenlijst heeft ingevuld.

Figuur 1.1 Wat voor soort hulp bieden de lokale organisaties?

Wanneer we kijken naar het soort hulp dat de organisaties aanbieden (figuur 1.1), is dat voornamelijk voedsel (door 42% van de respondenten genoemd), kleding (door 28% genoemd) en financiële hulp (door 25% genoemd). Wanneer we de verdeling maken naar soort organisatie (figuur 1.2), dan zien we vooral voedselbanken (30%), de categorie overig (28% gecombineerde vlakken van hulp) en de categorie stichting Leergelden (17%).

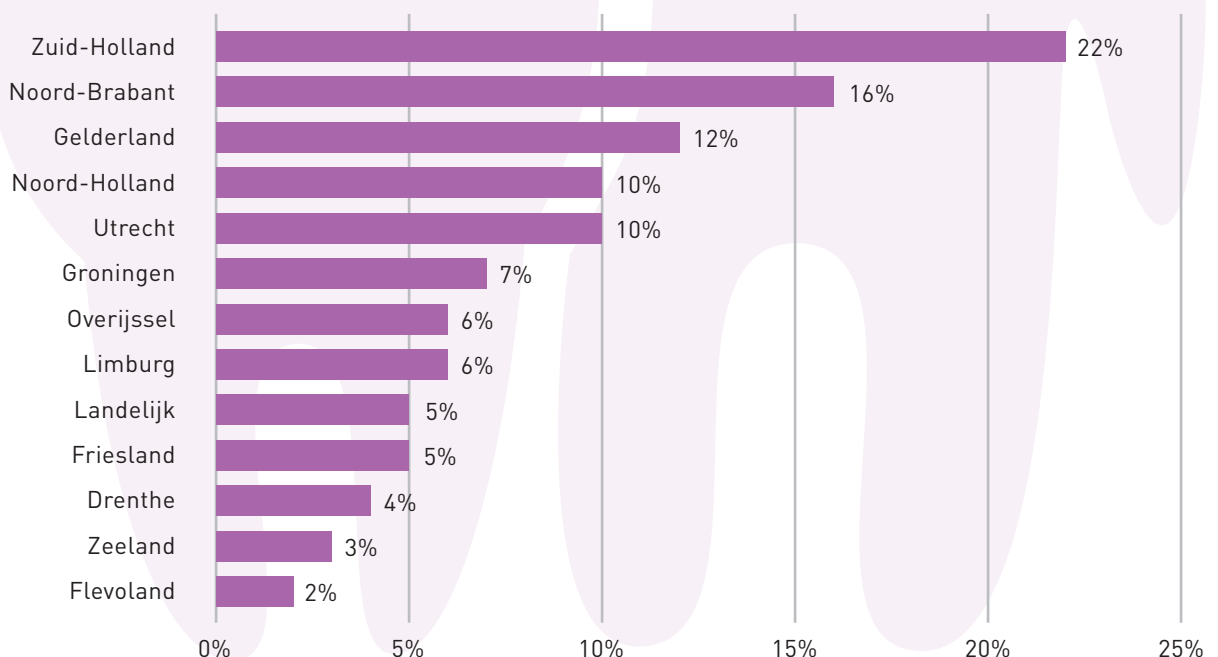
Figuur 1.2 Wat voor soort lokale hulporganisaties betreft het?

Vincentius Roermond verleent met name noodhulp: goederen, geld voor de aankoop van essentiële inventaris zoals een wasmachine of leefgeld (maximaal 50 euro en dat maximaal 3 keer in een half jaar). Sociale zaken in Roermond heeft geen witgoedregeling. Een stuk of vijf vrijwilligers zijn toegerust om hulp te verlenen en zijn bekend met de sociale kaart van Roermond.

Kees Spapens, Vincentius Roermond

Figuur 1.3 Hoe zijn de lokale hulporganisaties geografisch over Nederland verspreid?

Wanneer we kijken naar de geografische spreiding, zien we dat deze qua werkgebied over de 12 provincies verspreid zijn (figuur 1.3). Met een accent op Zuid-Holland, Noord-Brabant en Gelderland. In de provincies Zeeland en Flevoland zijn deze lokale hulporganisaties het minst vertegenwoordigd ^[2].

Figuur 1.4 Hoeveel medewerkers/vrijwilligers kennen de lokale hulporganisaties en hoeveel klanten/cliënten helpen zij op jaarbasis?

	Aantal medewerkers/vrijwilligers	Aantal klanten op jaarbasis ^[3]
Gemiddeld	83	1.660
Mediaan	26	300

Wanneer we kijken naar de aantallen medewerkers/vrijwilligers die een organisatie heeft (figuur 1.4), zien we dat deze gemiddeld uit 83 personen bestaat, met een mediaan van 26 personen. Als we kijken naar het aantal klanten/cliënten dat zij helpen op jaarbasis, gaat het hierbij gemiddeld om 1.660 personen per organisatie, met een mediaan van 300 personen die op jaarbasis worden geholpen.

Wij hadden 30 vrijwilligers met een gemiddelde leeftijd tussen 75 en 80. Door de corona hielden we er een stuk of 4 over. Met enkele mensen zijn we goed ingevoerd in het dorp. Hierdoor hebben we ook nieuwe vrijwilligers kunnen aantrekken. We werken nu met een club van ongeveer 20 actieve mensen.

Jan Tielemans, Voedselbank Aalst-Waalre

Kwalitatief

Nadat de resultaten van de vragenlijst geanalyseerd zijn, is een kwalitatief onderzoek gehouden onder 15 respondenten van het kwantitatieve onderzoek. Deze respondenten zijn benaderd om de verhalen achter de cijfers in beeld te brengen. Met hen is telefonisch contact opgenomen voor verdieping of onderbouwing om de vraagstellingen te kunnen beantwoorden.

[2] Er zijn in verhouding ook minder lokale hulporganisaties in deze provincies.

[3] Volgens het CBS bestaat in 2018 een gemiddeld huishouden uit 2,1 personen. Bij organisaties die het aantal klanten hebben uitgedrukt in gezinnen, is het aantal vermenigvuldigd met factor 2,1. Een organisatie die ook veel personen niet in armoede helpt, is uit deze statistiek gelaten.

2. RESULTATEN MATE VAN TOENAME HULPVRAGEN SINDS CORONACRISIS

Covid-19 zorgt voor een crisis in Nederland. Het heeft ook impact op het economische leven. In dit hoofdstuk komen de resultaten aan bod die inzicht geven op de vraagstelling 'In hoeverre stijgt het aantal hulpvragen bij lokale hulporganisaties sinds de coronacrisis?'.

2.1 AANTAL HULPVRAGEN

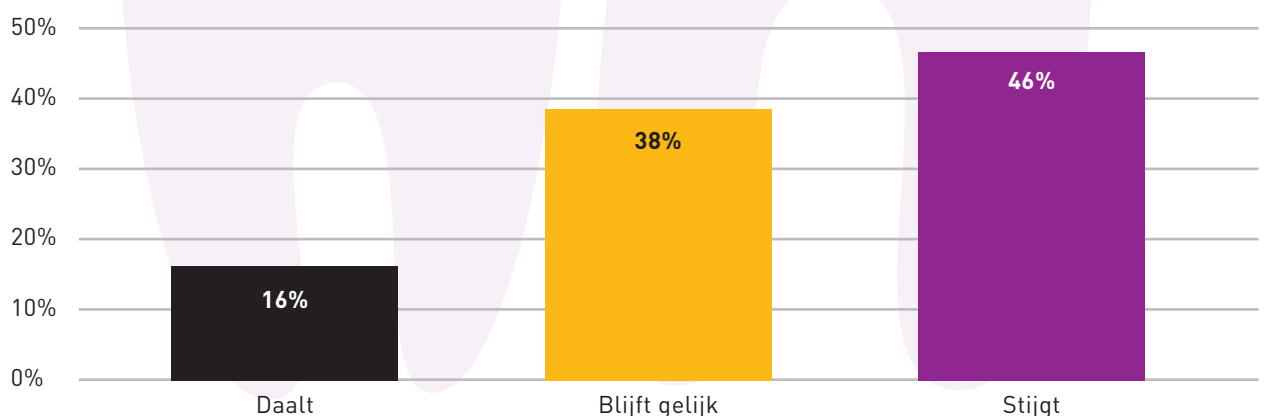
Het aantal hulpvragen bij de lokale hulporganisaties is sinds de coronacrisis toegenomen. Maar liefst 46% geeft aan dat het aantal hulpvragen is gestegen (figuur 2.1). Daarnaast geeft 16% een daling in hulpvragen aan. Dat betekent dat 62% van de lokale hulporganisaties te maken heeft gekregen met een verandering voor zijn organisatie. Een verandering die van invloed is op mankracht, hulpmiddelen en financiën binnen de organisatie.

We zitten de hele maand december al vol. We zijn een paar maanden dicht geweest. In 2018 zijn we naar een ander pand gegaan waar we meer mensen kunnen helpen. We werken altijd op afspraak. We nemen grotere gezinnen met kinderen in de ochtend, dat is best heel wat uitzoeken. In de middag singles en kleine gezinnen. Ik kom zelf mankracht te kort om te sorteren.

Mary Kraat-Olm, Stichting Kledingbank Rotterdam

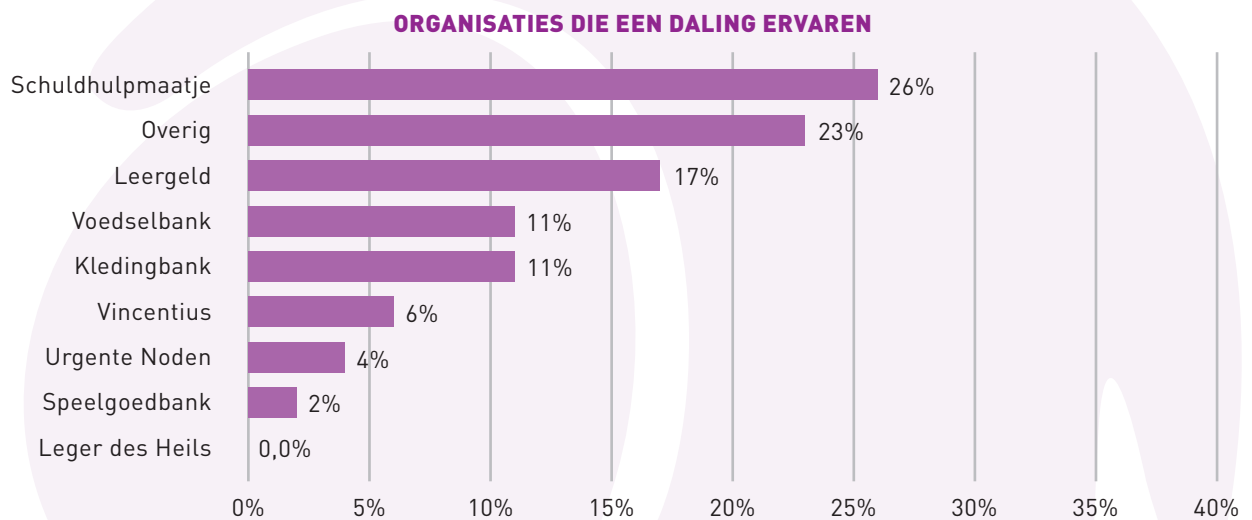
Figuur 2.1 Stijgt of daalt het aantal hulpvragen bij de lokale hulporganisaties?

De organisaties die een stijging merken, zijn vooral de voedselbanken (figuur 2.2). 54 van de 109 voedselbanken geven dit aan. Vooral de SchuldHulpMaatjes (26%) en de overige organisaties (23%) merken een daling op (figuur 2.2). Waar leergeld stichtingen in het voorjaar aangaven een daling te zien van het aantal hulpvragen ruim 40% is dit nu afgenomen naar 17%.

Een daling van het aantal hulpvragen is een reden tot zorg, zeker nu de signalen dat meer mensen het moeilijk hebben toenemen. Enkele lokale hulporganisaties maken in de toelichting kenbaar dat deze daling wordt veroorzaakt doordat de mensen zelf wegblijven van de hulp die geboden kan worden. Daarbij zijn bepaalde activiteiten niet meer mogelijk vanwege de maatregelen die door de overheid zijn genomen. Hierdoor veranderen hulpvragen van aard. De vraag naar sportactiviteiten en uitjes verdwijnt nu (tijdelijk) uit beeld. Ook zijn er enkele signalen dat inlooploketten dicht zijn en er geen huisbezoeken worden afgelegd. Doorverwijzingen komen dan niet tot stand.

Figuur 2.2 Welke verdeling naar soort hulp kan gemaakt worden bij de organisaties die een daling dan wel stijging in het aantal hulpvragen ervaren?

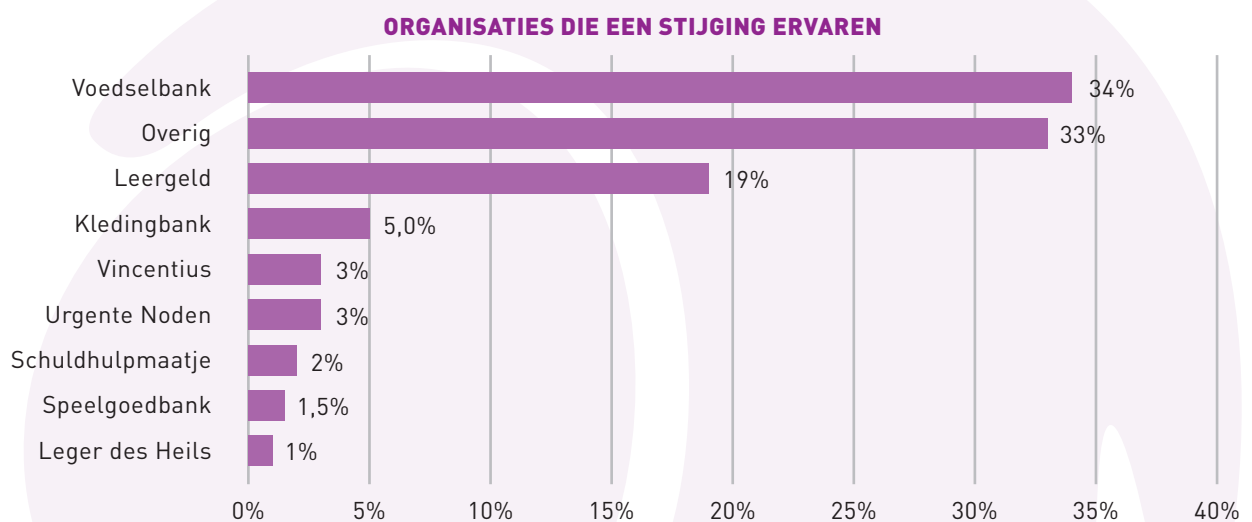
Wij hebben te maken met een daling. Deze is te wijten aan het feit dat verwijzers momenteel minder mensen naar ons doorverwijzen. Ambtenaren werken vanuit huis en spreken de mensen online. Onze dienstverlening wordt helaas niet veel aangeboden terwijl wij juist nu heel hard nodig zijn.

Reactie van een lokale Dress for Success

We vermoeden dat de daling hulpvragen te maken heeft met achterstallige administratie bij intake. De intake heeft een tijdje stil gelegen door corona. De mensen die nu afvallen zijn in aanmerking gekomen voor een herintake. Nu deze wel plaatsvinden, blijken deze mensen onterecht een pakket ontvangen te hebben. Klantenbestand wordt nu opgeschoond. Aantal mensen dat afvalt is groter dan aantal nieuwe mensen. Mensen worden meestal door sociale dienst of schuldsanering van de gemeente doorverwezen. Dat gebeurt nu wel minder. Soms komen nieuwe klanten bij ons, na contact met bestaande klanten die hen erop geattendeerd hebben. Aan de andere kant vinden mensen het ook nog steeds moeilijk om over de drempel te stappen.

Jan Dick Goud, Voedselbank Moerdijk

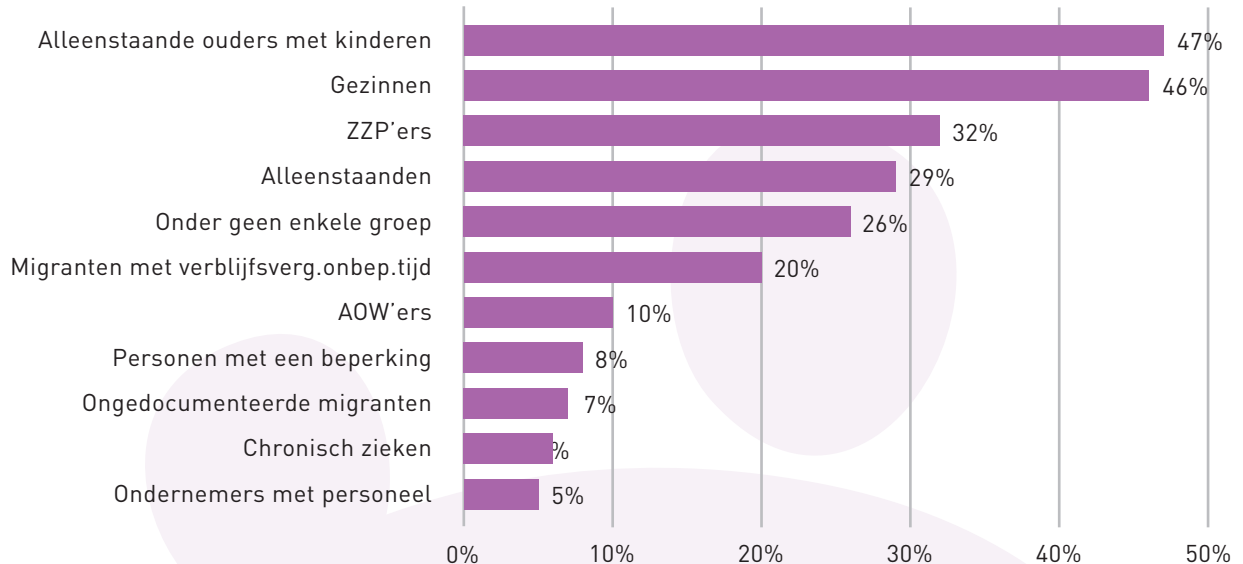
Wij zien een stijging omdat hulp- en dienstverlening minder toegankelijk is. Fysiek contact is voor velen nodig maar niet meer voor handen.

Reactie van een lokale hulporganisatie.

2.2 AARD VAN DE VERANDERINGEN IN HULPVVRAGEN

Van de respondenten ziet 46% een stijging in het aantal hulpvragen. Als we naar deze stijging kijken, dan gaat het om een gemiddelde stijging in hulpvragen van 26% (mediaan 20%). Verklaringen die de lokale hulporganisaties geven voor deze stijging, zijn onder andere werkonzekerheid, inkomensdaling, kosten bij thuisblijven van het gezin en een kleiner sociaal netwerk.

Figuur 2.3 Onder welke groepen zien de lokale organisaties een stijging van de hulpvragen?

Wanneer we kijken naar de groepen waaronder een stijging wordt ervaren, zien we het beeld dat de lokale hulporganisaties vooral een stijging zien onder alleenstaande ouders met kinderen (genoemd door 47% van de organisaties) en gezinnen (genoemd door 46% van de organisaties) (figuur 2.3). Ook in de groep ZQP'ers (genoemd door 32% van de organisaties) en alleenstaanden (genoemd door 29% van de organisaties) ziet men een stijging. Bij de ZQP'ers worden vooral de contactberoepen genoemd en beroepen in de horeca ^[4].

Deze week hebben we vier nieuwe aanmeldingen, maar deze staan los van de coronacrisis. We zitten in een dorp in de randstad, ik denk zelf dat het nogal uitmaakt qua economische omstandigheden. In het begin van de coronacrisis was er meer nieuwe toestroom. De taxichauffeurs die op Schiphol rijden die blijven komen. De kappers zijn aan het werk, bij de kappers is vaak een tweede inkomen in het huishouden. Ook mensen in de horeca zijn weer aan het werk of vinden ander werk. Bij taxichauffeurs is het tweede inkomen vaak in de zorg, en valt op dat dat tweede inkomen laag is.

Karin Schrama, Voedselbank de Ronde Venen

[4] Dit kan te maken hebben met de invloeden vanuit de media, waar veel aandacht aan deze beroepen wordt besteed.

Wij zien een toename van mensen die inkomsten hebben/hadden uit flexibel werk, nul-urencontracten. Er was simpelweg minder werk, bijv. oproepkrachten in winkels zoals kledingwinkels. Daarnaast moeders die ineens thuis moesten blijven omdat de scholen gesloten waren tijdens de eerste coronagolf en die toch op hun werk (niet essentieel beroep) moesten verschijnen, maar dat niet konden/deden omdat de kinderen thuis waren.

Reactie van een lokale Urgente Noden Stichting

We kregen een aanmelding van een mevrouw met 0-uren contract bij de Bijenkorf. Deze mevrouw ziet nu haar uren terug lopen van 20 naar 5 uur per week. Dat is het minimum aantal uren dat zij contractueel moet worden ingezet. Klanten kopen veel digitaal. De mensen met vaste contracten staan in de winkel.

Karin Schrama, Voedselbank de Ronde Venen

Van de respondenten ziet 16% een daling in het aantal aanvragen. Als we naar deze daling kijken, dan merken deze lokale hulporganisaties een gemiddelde daling in hulpvragen van 35% (mediaan 30%). Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de hulp niet altijd meer op dezelfde manier geboden kan worden en anderzijds dat de mensen in armoede zich momenteel niet melden bij de lokale hulporganisatie. Een daling van het aantal hulpvragen is een reden tot zorg, zeker nu de signalen dat meer mensen het moeilijk hebben toenemen. Enkele lokale hulporganisaties maken in de toelichting kenbaar dat deze daling wordt veroorzaakt doordat de mensen zelf wegblijven bij de hulporganisatie. Ook zijn er enkele signalen dat inloopklokken dicht zijn en er geen huisbezoeken worden afgelegd. Doorverwijzingen komen dan niet tot stand. Er dient meer aandacht te gaan naar de signaleringsfunctie die lokale hulporganisaties hebben.

Mensen proberen eerst de gaten te vullen met spaargeld. Als dat niet meer lukt wordt er een beroep gedaan op ons.

Reactie van een lokale SchuldHulpMaatje

Wij denken dat de overheidssteun en coulance bij organisaties (bijv. verhuurders) voor uitstel van de problemen zorgen.

Reactie van een lokale SchuldHulpMaatje

Wat we heel erg jammer vinden, is dat we geen huisbezoeken meer doen. We missen een signaleringsfunctie. We maken wel gebruik van beeldbellen. In principe zijn huisbezoeken bij nieuwe gezinnen of als er onduidelijkheden zijn.

Marian Eijkemans, Leergeld Nijmegen

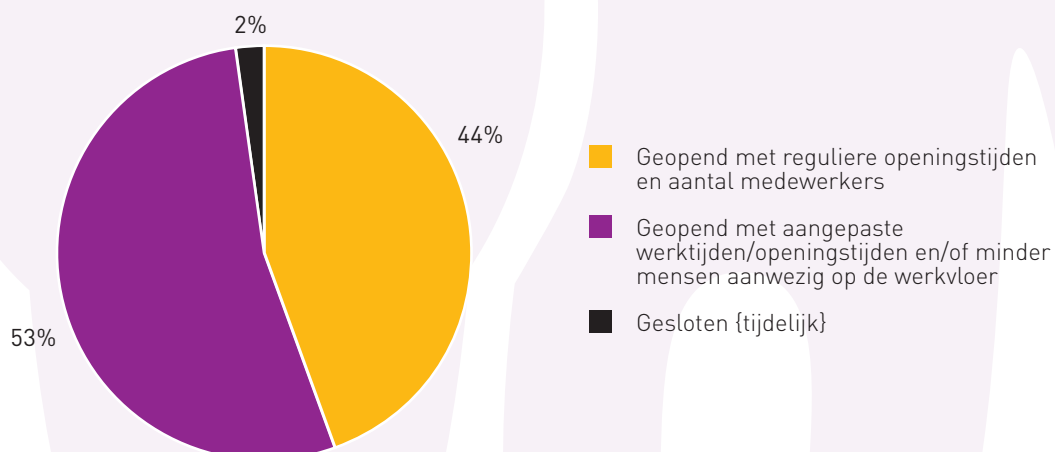
3. RESULTATEN MATE VAN KRACHT BIJ LOKALE HULPORGANISATIES

De lokale hulporganisaties zijn gericht op het bieden van hulp aan de kwetsbaren in de samenleving. De coronacrisis treft niet alleen de particulieren, maar ook bedrijven en organisaties zoals de hulporganisaties zelf. In dit hoofdstuk komen de resultaten aan bod die ingaan op in hoeverre de lokale hulporganisaties op dit moment financieel sterk zijn om aan de behoefte te voldoen en in hoeverre zij geopend zijn in verband met de maatregelen van het RIVM.

3.1 OPENING LOKALE HULPORGANISATIES

44% van de lokale hulporganisaties geeft aan dat zij geopend zijn op de manier waarop zij dit normaliter ook zijn (figuur 3.1). 53% geeft aan gedeeltelijk open te zijn. Zij werken met aangepaste werktijden/ openingstijden en/of met minder mensen op de werkvloer. Door de aangepaste openingstijden en bereikbaarheid blijkt ook bij enkele organisaties dat het hulpaanbod is veranderd. 2% heeft de deuren moeten sluiten of is nu tijdelijk gesloten door een coronabesmetting of doordat er te weinig mankracht is. Zij kunnen nu geen hulp bieden aan de behoeftigen in onze samenleving.

Figuur 3.1 Kunnen de lokale hulporganisaties actief zijn in de coronacrisis?

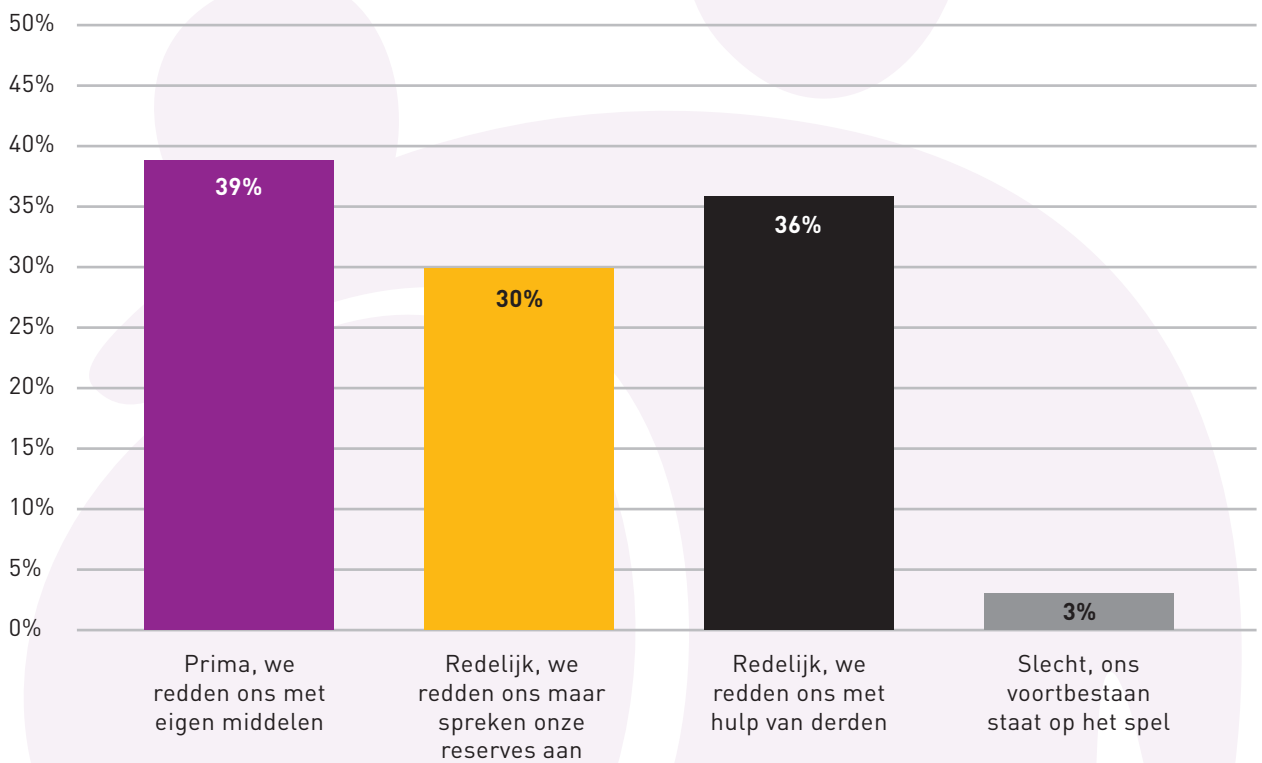
Wij zijn geopend maar kunnen geen huisbezoeken afleggen. De intakes gebeuren via beeldbellen.

Reactie van een lokale Leergeld stichting

3.2 FINANCIËLE KRACHT LOKALE HULPORGANISATIES

Uit de resultaten blijkt dat 39% van de lokale hulporganisaties zich kan redden met eigen middelen (figuur 3.2, antwoordcategorieën sluiten elkaar niet uit). 30% geeft aan zich redelijk te kunnen redden maar moet wel haar reserves aanspreken. En 36% geeft aan zich redelijk te kunnen redden met hulp van derden. Het voortbestaan van 3% van de lokale hulporganisaties staat op het spel. Zij hebben onvoldoende middelen tot hun beschikking.

Figuur 3.2 Stijgt of daalt het aantal hulpvragen bij de lokale hulporganisaties?
 (antwoordcategorieën sluiten elkaar niet uit)

We hebben regelmatig een tekort aan groente, fruit en zuivel. We ruilen speelgoed met een organisatie in het Belgische Sint-Truiden. Zij hebben veel fruit en kunnen het speelgoed goed gebruiken. Dat werkt heel goed. Maar we moeten ook wel voedsel inkopen, bijvoorbeeld vlees. We willen dat ons pakket past binnen de schijf van vijf.

Jan Tielemans, Voedselbank Aalst-Waalre

We moeten in deze periode onze reserves aanspreken. De kringloopwinkel brengt op jaarbasis ongeveer 35.000 euro aan inkomsten, we geven aan noodhulp uit voor ongeveer 40.000 euro.

Kees Spapens, Vincentius Roermond

In een normale situatie is het zo dat er vanuit scholen en verenigingen sponsoring wordt gedaan voor ons. Het is een lokaal goed doel voor kinderen. Dit is nu veel minder. We hoeven de deur nog niet dicht te doen. Onze huurlasten lopen wel gewoon door, gemeente doet hier niks aan. We zijn afhankelijk van giften en donaties. We zijn wel bezig met een club van 100, om te zorgen dat er structureel geld binnen komt. Speelgoed komt wel voldoende binnen. De zorg zit hem meer in de vaste lasten.

Angela Burgering, Speelgoedbank Apeldoorn

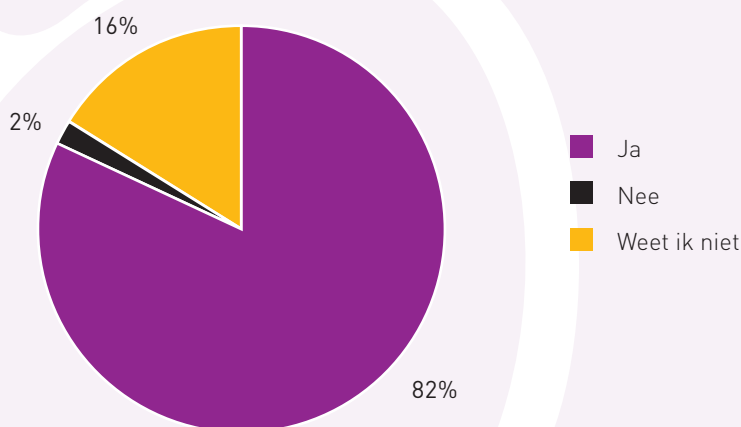
4. RESULTATEN MATE VAN TOENAME HULPVRAGEN NABIJE TOEKOMST

De lokale hulporganisaties verwachten een stijging in de hulpvragen. De coronacrisis duurt nog voort. Welke gevolgen heeft dat voor de toekomst? Welke verwachtingen hebben de lokale hulporganisaties met het oog op de nabije toekomst?

4.1 AANTAL HULPVRAGEN NABIJE TOEKOMST

Er wordt door 82% van de lokale hulporganisaties een stijging verwacht van het aantal hulpvragen voor het komende halfjaar (figuur 4.1). Zij verwachten dat door de coronacrisis meer mensen financiële problemen gaan ondervinden en er daardoor een toestroom in hulpvragen zal komen.

Figuur 4.1 Verwachten de lokale hulporganisaties het komende half jaar een stijging in het aantal aanvragen?

De 278 organisaties die een stijging in het aantal hulpvragen verwachten, geven aan dat zij een gemiddelde stijging van 28% verwachten (mediaan 20%).

Stilte voor de storm...

Reactie van een lokale SchuldHulpMaatje

Wij zijn sowieso heel klein, maar er komen gewoon minder aanvragen. Er zijn de laatste paar maanden 3 gezinnen afgevallen, omdat ze hun financiën weer op de rit hebben. We helpen nu 15 gezinnen. Aan het begin van de crisis was dat ongeveer 18. Wel heel bijzonder. Onze intakers hebben regelmatig contact met andere instanties en zouden de signalen over hulpvragen wel door moeten krijgen. We zijn bezorgd omdat we ons ook wel afvragen van welk minimum aantal hulpvragers moeten we hebben, om door te kunnen gaan. Om te kunnen draaien, hebben we best dure spullen zoals koelkasten etc. Deze worden wel gesponsord maar je moet wel de ondergrens bewaken.

Yvonne Bolt, Voedselbank Bergeijk

4.2 BENODIGDE EXTRA MIDDELEN

Wanneer de coronacrisis in haar huidige omvang nog t/m 1 april 2021 duurt, dan verwachten de lokale hulporganisaties gemiddeld 16.000 euro aan extra middelen (geld of goederen uitgedrukt in euro's) nodig te hebben om de doelgroep te kunnen helpen (figuur 4.2). Wanneer de coronacrisis in haar huidige omvang nog t/m 1 oktober 2021 duurt, dan ligt dit gemiddelde bedrag op 26.000 euro.

Figuur 4.2 Hoeveel extra middelen verwachten de lokale hulporganisaties nodig te hebben, wanneer de coronacrisis in haar huidige omvang voortduurt?

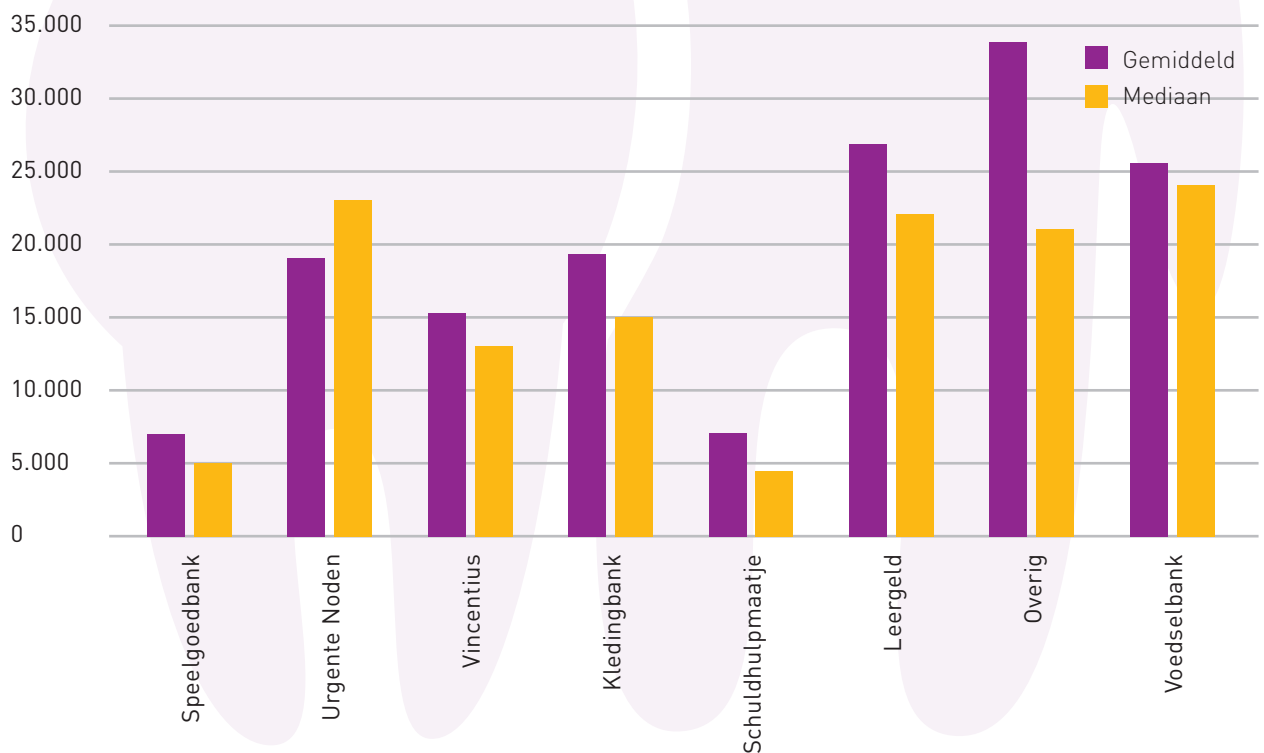
	t/m 1 april 2021	t/m 1 oktober 2021
Gemiddeld benodigd bedrag	€ 16.000	€ 26.600
Mediaan benodigd bedrag	€ 12.000	€ 20.500

Wanneer we een verdeling maken naar soort organisatie, zien we dat vooral de overige organisaties (gecombineerde vlakken van hulp) een gemiddeld bedrag verwachten nodig te hebben van ruim 21.000 euro (figuur 4.3). Bij voortdurende van de coronacrisis in de huidige vorm t/m 1 oktober 2021 verwachten deze organisaties bijna gemiddeld 34.000 euro nodig te hebben (figuur 4.4).

Figuur 4.3 Hoeveel extra middelen verwachten de lokale hulporganisaties nodig te hebben, wanneer de coronacrisis in haar huidige omvang t/m 1 april 2021 voortduurt? Naar organisatie, in euro.

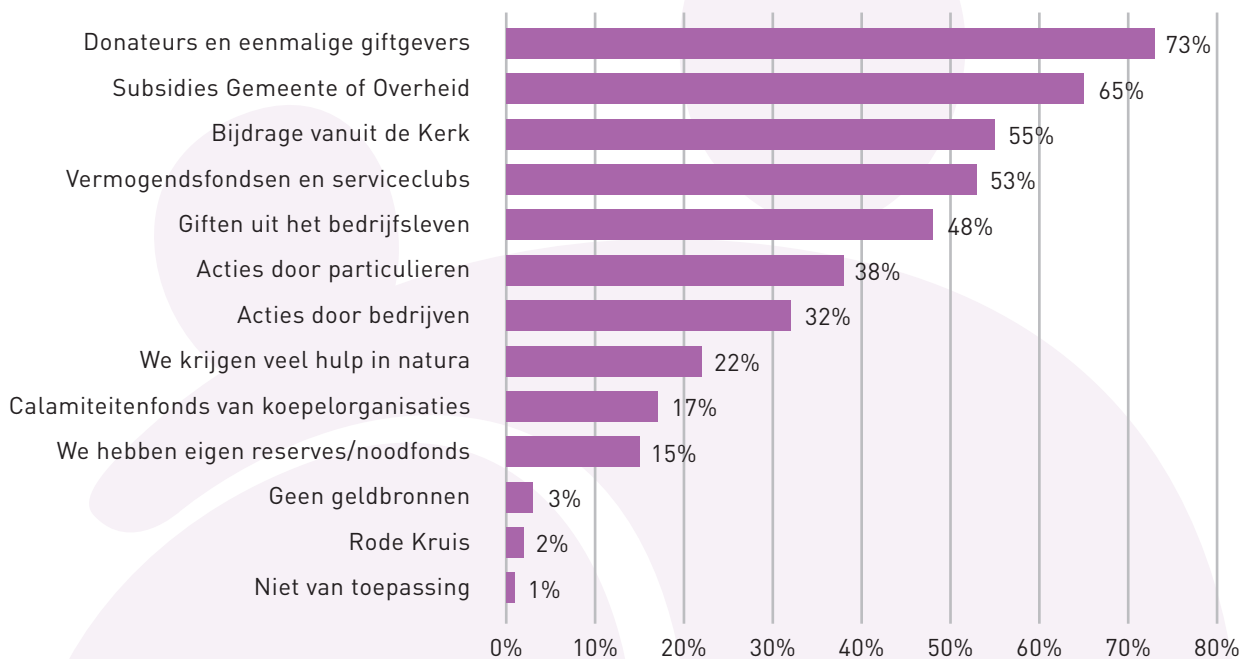

Figuur 4.4 Hoeveel extra middelen verwachten de lokale hulporganisaties nodig te hebben, wanneer de coronacrisis in haar huidige omvang t/m 1 oktober 2021 voortduurt? Naar organisatie, in euro.

Wanneer we kijken naar welke geldbronnen de lokale hulporganisaties verwachten te kunnen aanspreken, zien we dat zij met name hun inkomsten verwachten uit donateurs en eenmalige giftgevers (genoemd door 73%) en uit subsidies van de gemeente/overheid (genoemd door 65%) (figuur 4.5).

Figuur 4.5 Welke geldbronnen gaan de lokale hulporganisaties aanspreken zodat er geen tekorten ontstaan?

Vrijwilligersorganisaties doen hun werk vanuit hun hart. Op dit moment wordt er een nog groter beroep op hen gedaan. Financiële middelen zijn vaak al minimaal en dit moet nu nog beter besteed worden.

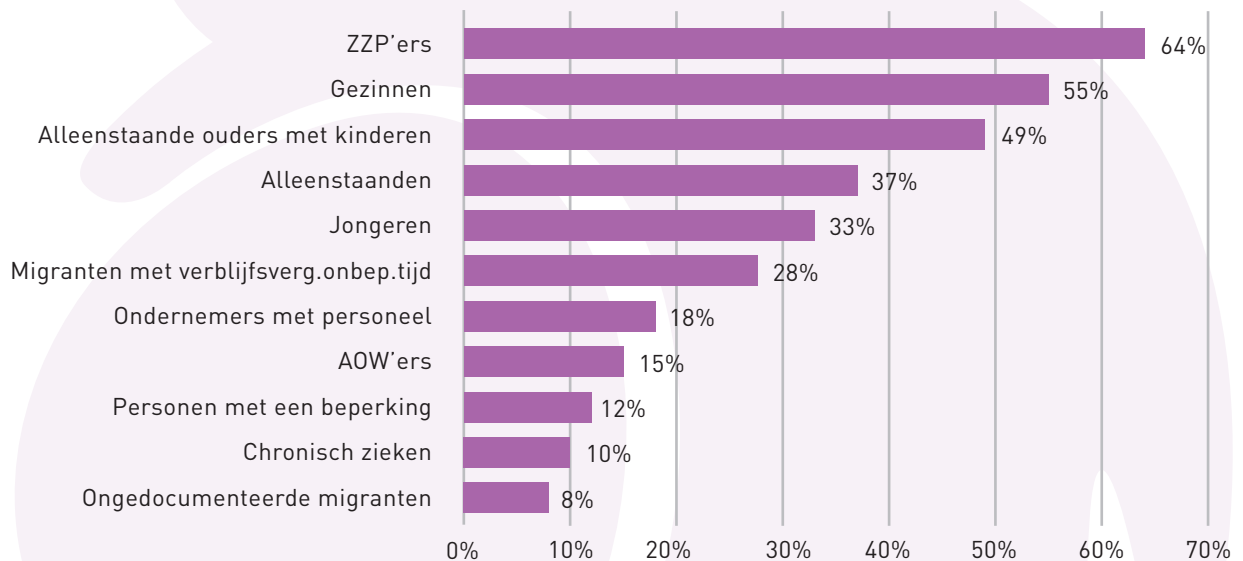
Reactie van een lokale hulporganisatie

5. VERWACHTINGEN NIEUWE HULPBEHOEVENDE GROEP

De lokale hulporganisaties verwachten een toestroom van hulpvragen in de komende periode. Welke nieuwe behoeftige doelgroep verwachten de lokale hulporganisaties hierbij te zien?

Uit figuur 5.1 wordt duidelijk dat de groep ZZP'ers door 64% van de organisaties wordt genoemd. Daarna volgen de gezinnen (door 55% genoemd) en de alleenstaande ouders met kinderen (door 49% genoemd).

Figuur 5.1 Welke nieuwe behoeftige doelgroep verwachten de lokale hulporganisaties?

6. CONCLUSIE

Dit onderzoek is ingegaan op vier vraagstellingen.

1. In hoeverre stijgt het aantal hulpvragen bij lokale hulporganisaties sinds de coronacrisis?

Voor 62% van de lokale hulporganisaties is het effect van de coronacrisis merkbaar door het aantal hulpvragen. Zij hebben te maken met een stijging of een daling van het aantal hulpvragen. Uit de resultaten is naar voren gekomen dat 46% van de lokale hulporganisaties een stijging ziet in het aantal hulpvragen dat zij ontvangen sinds de coronacrisis. Zij zien een gemiddelde stijging van 28%. Vooral alleenstaande ouders met kind(eren) en gezinnen melden zich vaker. De verklaringen die voor de stijging van het aantal hulpvragen gegeven worden zijn onder andere werkonzekerheid, inkomensdaling, leermiddelen voor scholieren, meer kosten bij thuis blijven van het gezin en een kleiner sociaal netwerk.

Daarnaast is gebleken dat 16% een daling in de hulpvragen ziet sinds de coronacrisis. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de aard van de hulp niet altijd meer op dezelfde manier geboden kan worden en anderzijds dat de mensen in armoede zich momenteel niet melden bij de lokale hulporganisatie.

2. In hoeverre zijn de lokale hulporganisaties op dit moment financieel sterk om aan de behoefte te voldoen?

De resultaten tonen aan dat 39% van de lokale hulporganisaties zich kan redden met eigen middelen. Het voortbestaan van 3% van de lokale hulporganisaties staat op het spel. 66% redt het niet zonder eigen reserves of hulp van derden in te schakelen (antwoordcategorieën sluiten elkaar niet uit). De lokale hulporganisaties hebben allen te maken met maandelijkse terugkomende kosten ('exploitatiekosten' zoals huur en verzekeringen), maar ook met incidentele kosten waar vaak op moment van nood geen financiën voor beschikbaar zijn. Een duurzame basis, als in een vaste achterban van donateurs of subsidies, is noodzakelijk om de organisatie draaiende te kunnen houden.

Uit de resultaten blijkt dat momenteel 44% van de lokale hulporganisaties geopend is op de manier waarop zij dit normaliter ook is. 53% is gedeeltelijk geopend door te werken met aangepaste werktijden/ openingstijden en/of met minder mensen op de werkvloer. 2% heeft de deuren moeten sluiten, waardoor dit ten koste gaat van de dienstverlening aan de mensen die het financieel moeilijk hebben.

3. In hoeverre verwachten lokale hulporganisaties dat de hulpvraag de komende maanden gaat stijgen?

Door 82% van de lokale hulporganisaties wordt een stijging verwacht van het aantal hulpvragen voor de komende tijd, vanwege het effect van de coronacrisis. De verwachting is dat meer mensen financiële problemen gaan ondervinden. Met een gemiddelde stijging in hulpvragen van 28%.

Wanneer de coronacrisis in haar huidige omvang nog t/m 1 april 2021 duurt, verwachten de lokale hulporganisaties gemiddeld 16.000 euro aan extra middelen (geld of goederen uitgedrukt in euro's) nodig te hebben om de doelgroep te kunnen helpen. Wanneer de coronacrisis in haar huidige omvang nog t/m 1 oktober 2021 voortduurt, dan ligt dit gemiddelde bedrag op 26.000 euro.

Daarnaast betekent meer hulpvragen een toename van werkdruk, mankracht en hulpmiddelen. Dit zal ook van invloed zijn op de financiële situatie van de lokale hulporganisatie. De vraag is in hoeverre hieraan voldaan kan worden. De lokale hulporganisaties verwachten met name hun inkomsten te kunnen vergroten uit donateurs en eenmalige giftgevers en uit subsidies van de gemeente/overheid.

4. Welke nieuwe behoeftige doelgroep verwachten de lokale hulporganisaties in beeld te krijgen?

De lokale hulporganisaties verwachten bij de toename in hulpvragen vooral een toestroom uit de categorie ZZP'ers. 63% van de organisaties verwacht hierin een toename. Daarna volgen de gezinnen (door 55% genoemd) en de alleenstaande ouders met kinderen (door 49% genoemd).

SLOTCONCLUSIE

De coronacrisis zorgt voor een toename in de hulpvragen bij lokale hulporganisaties. Maar liefst 46% van de organisaties ziet momenteel al een stijging (gemiddelde stijging 26%). Dit betekent dat steeds meer mensen financieel in de problemen komen. Daarnaast geeft 16% van de lokale hulporganisaties een daling aan (gemiddelde daling 35%). Men kan de hulp niet meer bieden vanwege de coronamaatregelen en minder mensen melden zich tijdens de coronacrisis. Dat betekent dat 62% van de lokale hulporganisaties de afgelopen maanden te maken heeft gekregen met een verandering voor zijn organisatie. Een verandering die invloed heeft op mankracht, hulpmiddelen en financiën.

Met het oog op de toekomst verwacht 82% van de lokale hulporganisaties dat meer Nederlanders financiële problemen gaan ondervinden. Vooral de groep ZZP'ers wordt gezien als een nieuwe doelgroep. Met een aanhoudende coronacrisis blijken de lokale hulporganisaties extra financiën nodig te hebben, willen zij de verwachte toename in

hulpvragen in de komende maanden aankunnen. Daarbij wordt momenteel gedacht aan gemiddeld 16.000 euro per organisatie wanneer de coronacrisis aanhoudt t/m 1 april 2021, en 26.000 euro wanneer de coronacrisis aanhoudt t/m 1 oktober 2021. Concluderend komt dat neer op een landelijk bedrag van bijna 28 miljoen euro t/m oktober 2021 om alle lokale hulporganisaties de financiën te geven die zij noodzakelijk achten om de gevolgen van de coronacrisis op de armoede in Nederland te minimaliseren.

AANBEVELING

De lokale hulporganisaties die hebben meegewerkt aan dit onderzoek hebben een gezamenlijk doel. Het bestrijden en verzachten van de gevolgen van armoede in Nederland. Lokale hulporganisaties en hun vrijwilligers hebben een ontzettend belangrijke rol, het opvangen en ondersteunen van mensen die niet langer het hoofd boven water kunnen houden. Zij zijn een vangnet en hulpboei. En deze organisaties staan onder druk. Kunnen zij de verwachte stroom aan hulpvragen wel opvangen? Zijn er voldoende vrijwilligers die hulp kunnen bieden? Durven mensen hulp te vragen en zo ja, weten ze de weg te vinden? Organisaties die mensen helpen die tussen wal en schip vallen zijn ontzettend waardevol en helpen mensen die anders echt nergens terecht kunnen.

De overheid, gemeenten, lokale hulporganisaties en alle Nederlandse burgers dienen vooruit te kijken en zich voor te bereiden op de verwachte stroom van hulpvragen die in de nabije toekomst komen gaat. Lokale hulporganisaties die nu al moeilijkheden ervaren, adviseren we om tijdig een plan te maken en contact te zoeken met externe partijen. Dit is het moment om samen het taboe op armoede te doorbreken, door met elkaar te praten over moeilijke financiële situaties en door naar elkaar om te kijken zodat de medemens de noodzakelijke hulp krijgt die hij of zij verdient. Ook dient er meer aandacht te gaan naar de signaleringsfunctie die lokale hulporganisaties hebben. Hulpverleners die met mensen spreken, maar vooral ook bij mensen thuis komen, zien en horen ontzettend veel. Doordat veel huisbezoeken in deze tijd geen doorgang vinden, worden er veel minder problemen gesignaleerd. Er moet een manier gevonden worden om huisbezoeken weer te laten plaatsvinden rekening houdend met de coronamaatregelen, protocollen, richtlijnen en mankracht.

Om de ontwikkelingen te volgen zal het Armoedefonds periodiek een vragenlijst afnemen onder lokale hulporganisaties.

7. LITERATUURLIJST

Centraal Bureau voor de Statistiek (2019). Publicatie 'Armoede en sociale uitsluiting 2019', afkomstig van www.cbs.nl.

Sociaal Cultureel Planbureau (2019). Publicatie 'Armoede in kaart 2019', afkomstig van digitaal.scp.nl.

Verenigde Naties (2020, 16 oktober). Persbericht 'Armoede en honger nemen toe in Europa', afkomstig van www.unric.org.

Nederlandse Schuld hulproute (2020, 25 augustus). Persbericht 'Groeiend aantal mensen met geldproblemen', afkomstig van www.nederlandseschuld hulproute.nl.

UWV (2020, 11 november). Rapport 'Werkgelegenheid en NOW naar sector sinds de start van de crisis' afkomstig van www.uwv.nl.

Steun elkaar!

Rosmalen, december 2020

Stichting Armoedefonds

Sportlaan 18 A
5242 CR Rosmalen
Telefoon 073 - 744 01 81

Tekst- en drukfouten voorbehouden.
Citeren uit en verwijzen naar is toegestaan
met bronvermelding.

Steun elkaar!